

VU Research Portal

Het gebruik van fysiotherapie door oudere ziekenfondsverzekerden

Knols, P.A.M.; Bouter, L.M.

published in

Medisch Contact
1991

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Knols, P. A. M., & Bouter, L. M. (1991). Het gebruik van fysiotherapie door oudere ziekenfondsverzekerden. *Medisch Contact*, 46, 565-567.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Het gebruik van fysiotherapie door oudere ziekenfondsverzekerden

Verandering in het verwijsbeleid

In de eerstelijnsgezondheidszorg is het gebruik van fysiotherapie de afgelopen tien jaar fors gestegen. Uit gegevens van de Gezondheidsenquêtes die door het CBS tussen 1981 en 1988 werden uitgevoerd, blijkt het percentage personen met minimaal één contact met een fysiotherapeut te zijn toegenomen van 6,6% in 1981 tot 11,8% in 1988. Het percentage ziekenfondsverzekerden met minimaal één contact met een fysiotherapeut steeg in deze periode nog iets sterker, en wel van 6,7% naar 13,1%. Bovendien blijkt uit de gegevens van de Gezondheidsenquêtes dat het percentage mensen dat gebruik maakt van fysiotherapie in de leeftijdsgroepen boven de 45 jaar groter is dan in jongere leeftijdsgroepen.¹ Vaak wordt verondersteld dat de toename van het gebruik van fysiotherapie in ons land mogelijk ten dele samenhangt met de vergrijzing. Post berekende dat bij een ziekenfonds in 1986 de kosten voor fysiotherapie voor een verzekerde van 65 jaar en ouder bijna drie keer zo hoog waren als voor een verplicht verzekerde beneden de 65 jaar.²

In dit artikel gaan wij na hoe het gebruik van fysiotherapie door personen van 65 jaar en ouder zich in de periode tussen 1980 en 1989 heeft ontwikkeld. Op deze manier kan duidelijk worden of naast de vergrijzing mogelijk andere factoren van invloed zijn op de toename van het gebruik van fysiotherapie. Voor dit onderzoek zijn de machtigings- en declaratiegegevens betreffende eerstelijns fysiotherapie van het Ziekenfonds Noord-Limburg (ZNL) te Venlo geanalyseerd,³ bij welk ziekenfonds tijdens de onderzoeksperiode ongeveer 160.000 verzekerden waren aangesloten. Met behulp van deze gegevens is volgens een door Soons ontwikkeld model het fysiotherapiegebruik geschat als het produkt van het gemiddeld aantal verwijzingen per 100 verzekerden, het gemiddeld aantal zittingen per verwijzing en de gemiddelde behandelduur per

P. A. M. Knols en
L. M. Bouter

Aan de Rijksuniversiteit Limburg is men nagegaan hoe het gebruik van fysiotherapie door mensen boven de 65 zich de laatste tien jaar heeft ontwikkeld. Dat leverde de bevinding op, dat de ontwikkeling van het fysiotherapiegebruik in deze leeftijdsgroep nauwelijks afwijkt van die in de andere leeftijdsgroepen.

zitting.⁴ De ontwikkeling van het fysiotherapiegebruik per 100 ziekenfondsverzekerden van 65 jaar en ouder in de periode 1980-1989 wordt vergeleken met de ontwikkeling van het fysiotherapiegebruik per 100 ziekenfondsverzekerden in de leeftijdsgroepen 0-19 jaar, 20-39 jaar en 40-64 jaar in deze periode. Om na te gaan of gedurende de onderzoeksperiode het fysiotherapiegebruik door de ziekenfondsverzekerden van 65 jaar en ouder eventueel sterker is gestegen dan het fysiotherapiegebruik door de verzekerden in de andere leeftijdsgroepen, is voor de verschillende jaren tevens het aandeel van elke leeftijdsgroep in het totale fysiotherapiegebruik berekend. Om vertekening in de ontwikkeling van dit aandeel als gevolg van veranderingen in leeftijdsopbouw van de onderzoekspopulatie (door bijvoorbeeld vergrijzing) tijdens de onderzoeksperiode te voorkomen, is het fysiotherapiegebruik voor leeftijd gestandaardiseerd;⁵ als standaard is daarbij het aantal verzekerden per leeftijdsgroep in 1983 gebruikt.

GEGEVENS

Per leeftijdsgroep is voor elk jaar het gemiddeld aantal verwijzingen per 100 verzekerden vastgesteld. Als indi-

cator voor de verwijzingen naar de fysiotherapeut zijn de gegevens over 'eerste machtigingen' gebruikt. Het ziekenfonds geeft een eerste machtiging voor fysiotherapie af, wanneer in de loop van een jaar voor de eerste keer voor een verzekerde fysiotherapie wordt aangevraagd vanwege een bepaalde verwijsindicatie. Per verwijzing is het gemiddeld aantal zittingen vastgesteld aan de hand van de declaraties van de toeslag voor vaste begeleidingstijd; deze toeslag wordt door de fysiotherapeut voor vrijwel elke zitting gedeclareerd. Aan de hand van de ziekenfondscodes voor de gedeclareerde fysiotherapeutische verrichtingen is de gemiddelde behandelduur per zitting geschat. De ziekenfondscodes voor de diverse verrichtingen vormen een globale indicatie voor de behandelduur, aangezien deze codes zijn gebaseerd op een genormeerde tijdsbesteding van de fysiotherapeut. De behandelduur per zitting kon om technische redenen slechts over de jaren 1983-1989 worden berekend.

In *figuur 1* wordt per leeftijdsgroep het gemiddeld aantal verwijzingen per 100 verzekerden per jaar weergegeven. Gedurende de gehele periode 1980-1989 blijkt het gemiddeld aantal verwijzingen per 100 verzekerden het hoogst te zijn in de leeftijdsgroep 40-64 jaar, gevolgd door het aantal verwijzingen in de leeftijdsgroep 65 jaar en ouder.

Het aantal verwijzingen per 100 verzekerden blijkt in deze periode fors te zijn toegenomen in alle leeftijdsgroepen. In 1980 is 7,0% van de verzekerden van 65 jaar en ouder naar de fysiotherapeut verwezen, terwijl in 1989 12,7% van deze groep verzekerden een verwijzing kreeg. Om vooralsnog onbekende redenen doet zich in 1987 een piek in een aantal verwijzingen voor. Na deze piek daalt het aantal verwijzingen per 100 verzekerden in de jaren 1988 en 1989, met name in de twee hoogste leeftijdsgroepen.

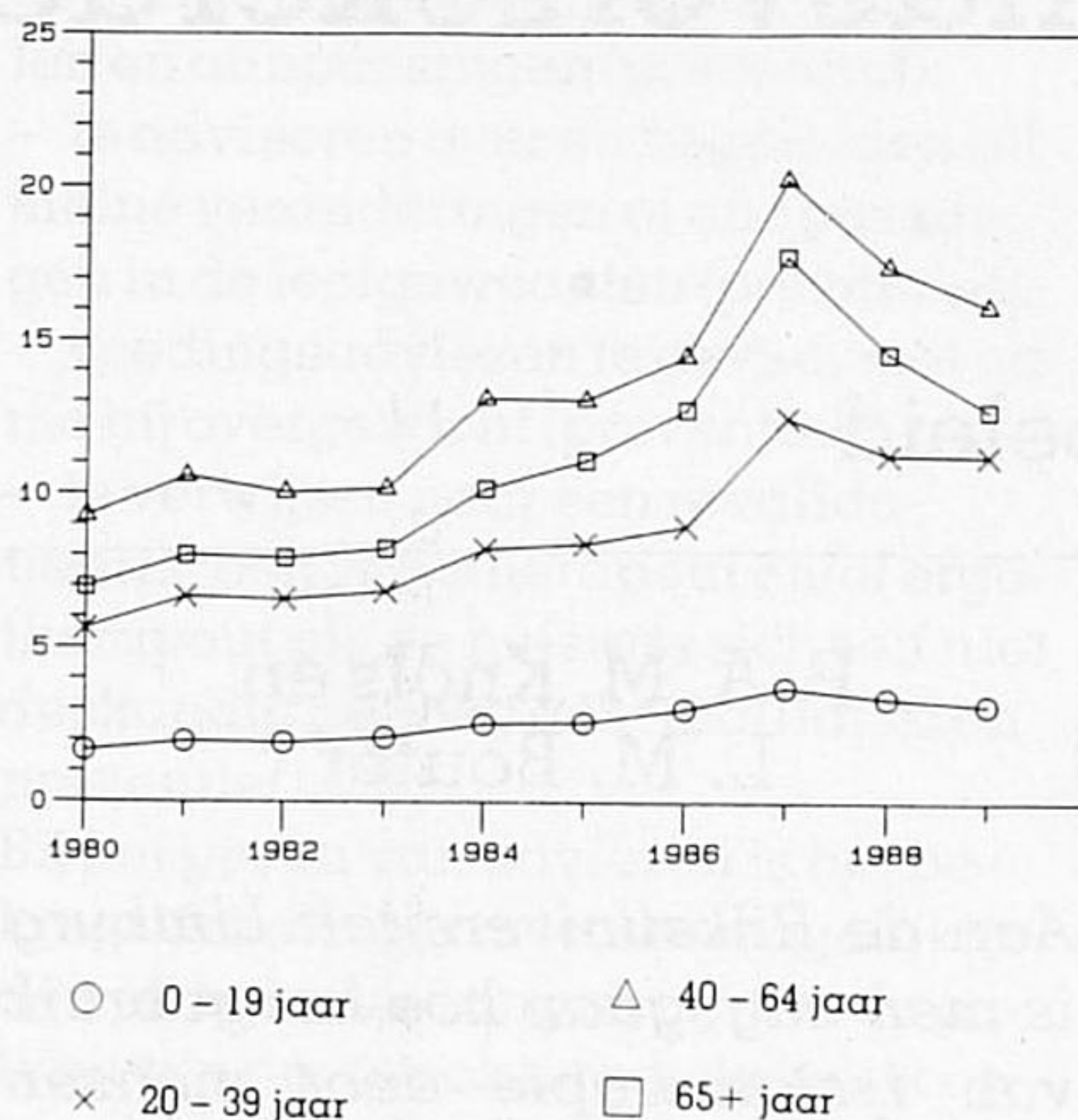
In de periode 1980-1989 nam het gemiddeld aantal zittingen per verwijzing af. Deze afname deed zich in alle leeftijdsgroepen voor. In de leeftijdsgroepen 0-19 jaar en 20-39 jaar daalde het aantal zittingen per verwijzing van respectievelijk 27 en 25 in 1980 tot 17 in 1989. Het aantal zittingen per verwijzing in de leeftijdsgroep 40-64 jaar daalde van 35 in 1980 tot 22 in 1989, terwijl het aantal zittingen per verwijzing in de oudste leeftijdsgroep in deze periode afnam van 38 tot 30. De gemiddelde behandelduur per zitting is in de periode 1983-1989 redelijk stabiel gebleven: 26 minuten in de leeftijdsgroep 0-19 jaar, 28 minuten in de leeftijdsgroepen 20-39 jaar en 40-64 jaar en 30 minuten in de leeftijdsgroep 65 jaar en ouder.

Aan de hand van deze variabelen is vervolgens voor ieder jaar in de periode 1983-1989 het fysiotherapiegebruik per 100 verzekerden in elke leeftijdsgroep geschat. De omvang van het fysiotherapiegebruik per 100 verzekerden blijkt verschillend te zijn in de onderscheiden leeftijdsgroepen. Gedurende de onderzoeksperiode was het fysiotherapiegebruik per 100 verzekerden het hoogste in de oudste leeftijdsgroep. In alle leeftijdsgroepen is het fysiotherapiegebruik per 100 verzekerden in 1989 enigszins toegenomen ten opzichte van 1983.

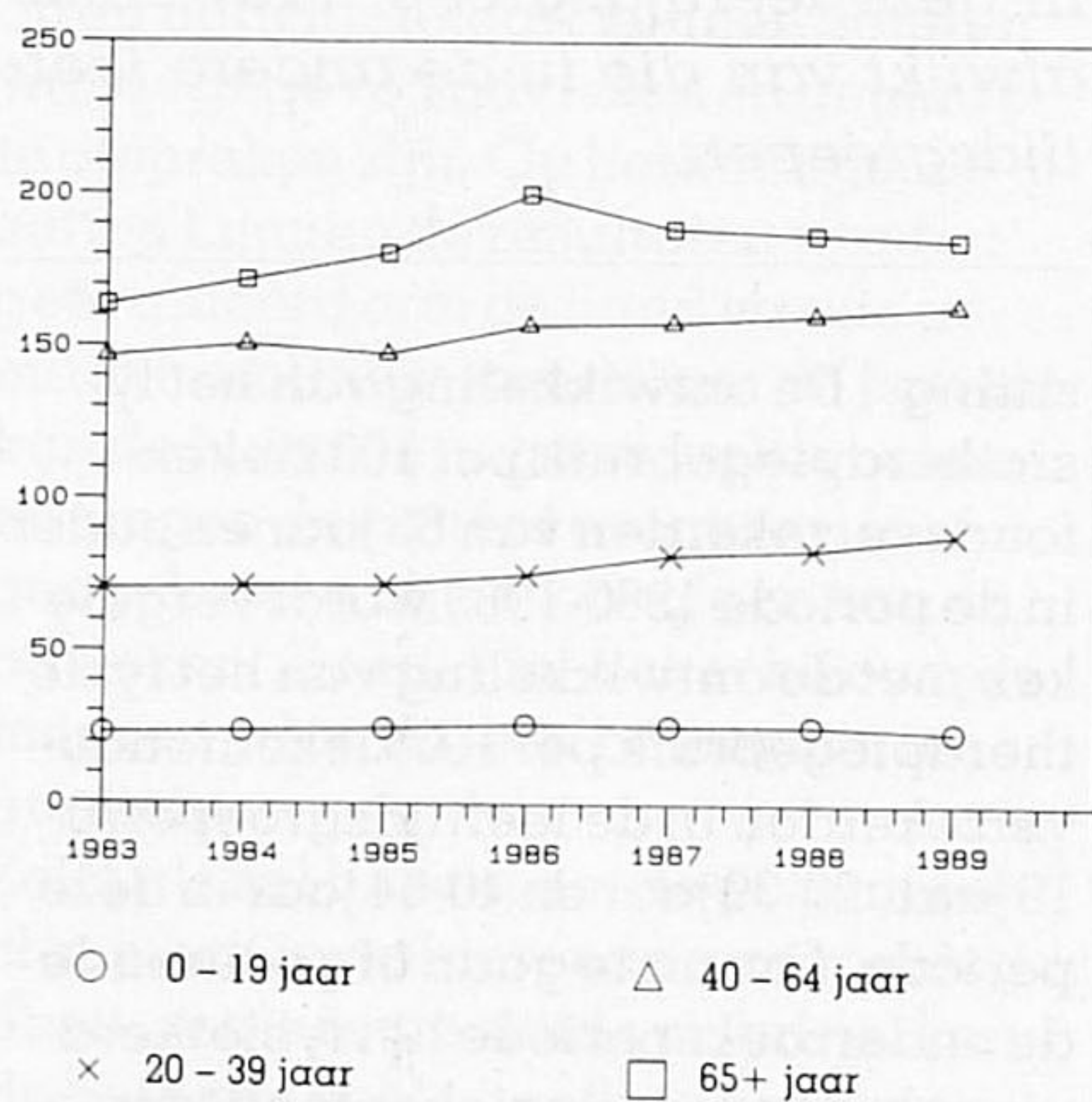
Figuur 2 laat zien dat het fysiotherapiegebruik per 100 verzekerden in de leeftijdsgroep 65 jaar en ouder toeneemt tot en met 1986 en daarna een licht afnemende tendens vertoont. Het totale fysiotherapiegebruik door de ZNL-verzekerden was in 1989 23% hoger dan in 1983. Na standaardisatie voor de leeftijd blijkt het fysiotherapiegebruik door de ZNL-verzekerden in 1989 ten opzichte van 1983 met 16% te zijn toegenomen. Per leeftijdsgroep is voor ieder jaar het aandeel in het totale voor leeftijd gestandaardiseerde fysiotherapiegebruik geschat. Dit is de bijdrage van een leeftijdsgroep aan het totale fysiotherapiegebruik in een bepaald jaar, na correctie voor de verschillen in leeftijdssamenstelling en omvang van de populatie ZNL-verzekerden die er tussen de jaren bestaan.

Uit de tabel blijkt dat het aandeel van de verschillende leeftijdsgroepen in de periode 1983-1989 slechts weinig is veranderd. Het aandeel van de leeftijdsgroep 65 jaar en ouder was ongeveer 20% van het totale fysiothera-

Figuur 1. Gemiddeld aantal verwijzingen per 100 verzekerden per jaar, 1980-1989.

Figuur 2. Gemiddeld aantal uren fysiotherapiegebruik per 100 verzekerden per jaar, 1983-1989.

piegebruik. Na een lichte toename van het aandeel van deze leeftijdsgroep tot en met 1986 tekent zich na dat jaar een geringe afname af. In de leeftijdsgroep 20-39 jaar is er na 1986 sprake van enige stijging van het aandeel in het fysiotherapiegebruik.

Tabel. Procentuele aandelen van het totale voor leeftijd gestandaardiseerde fysiotherapiegebruik, 1983-1989.

	0-19 jr.	20-39 jr.	40-64 jr.	65+ jr.
1983	7,8	29,7	42,3	20,2
1984	7,9	29,2	42,2	20,6
1985	8,2	29,3	41,1	21,5
1986	8,1	28,7	40,9	22,3
1987	7,8	30,7	40,7	20,8
1988	7,7	31,1	40,8	20,3
1989	7,0	32,2	40,9	19,8

DISCUSSIE

In de periode 1983-1989 is het fysiotherapiegebruik door de ZNL-verzekerden met 23% toegenomen. Deze ontwikkeling kan worden gezien als de resultante van een verandering in omvang en samenstelling van de populatie, van een toename van het aantal verwijzingen per 100 verzekerden, een daling van het aantal zittingen per verwijzing, en een constant blijvende behandelduur per zitting. Het aantal verwijzingen per 100 ZNL-verzekerden komt redelijk overeen met het percentage ziekenfondsverzekerden met minimaal één contact met een fysiotherapeut uit de Gezondheidsenquête in de periode 1981-1988.¹ Terwijl het percentage ziekenfondsverzekerden met minimaal één contact met een fysiotherapeut in de loop van een jaar blijkt de Gezondheidsenquête tussen 1981 en 1988 is toegenomen van 6,7 tot 13,1 stijgt het aantal verwijzingen per 100 ZNL-verzekerden in deze periode van 6,3 naar 11,3. Opvallend is de discrepantie tussen de toename van het aantal verwijzingen per 100 ZNL-verzekerden en de toename van het fysiotherapiegebruik per 100 ZNL-verzekerden in de periode 1983-1989. Terwijl het aantal verwijzingen per 100 ZNL-verzekerden toenam van 6,4 in 1983 tot 10,7 in 1989 (een stijging van 67%) nam het fysiotherapiegebruik per 100 ZNL-verzekerden toe van 85 uur in 1983 tot 105 uur in 1989 (een stijging van 23%). In alle leeftijdsgroepen is een overeenkomstige ontwikkeling waar te nemen. De discrepantie tussen de toename van het aantal verwijzingen en de toename van het fysiotherapiegebruik is waarschijnlijk het gevolg van de vermindering van het aantal zittingen per verwijzing in de onderzochte periode.

Ondanks lichte fluctuaties is ook het aandeel van de verschillende leeftijdsgroepen in het totale fysiotherapiegebruik in de periode 1983-1989 overwegend gelijkgebleven. Wel nam het totale voor leeftijd gestandaardiseerde fysiotherapiegebruik in deze periode met 16% toe. Hierbij dient te worden opgemerkt dat met de standaardisatie voor leeftijd niet is gecorrigeerd voor eventuele veranderingen in leeftijdsopbouw binnen de onderscheiden leeftijdsgroepen gedurende de onderzoeksperiode, bijvoorbeeld door een eventuele relatieve toename

van het aantal verzekerden van 80 jaar en ouder.

Wanneer wordt gecorrigeerd voor veranderingen in omvang en leeftijdssamenstelling van de ziekenfondsverzekerden tussen 1983 en 1989, blijkt de ontwikkeling van het fysiotherapiegebruik van de ZNL-verzekerden van 65 jaar en ouder in de periode 1983-1989 niet sterk af te wijken van de ontwikkeling van het fysiotherapiegebruik in andere leeftijdsgroepen in diezelfde periode. De onderzoeksbevindingen laten een forse toename van het aantal verwijzingen per 100 verzekerden, een daling van het aantal zittingen per verwijzing en een stabiel blijvende behandelduur per zitting zien.

In gesprekken met drie in de ziekenfondsregio praktiserende fysiotherapeuten en de adviserend fysiotherapeut van het ziekenfonds is nagegaan welke factoren mogelijk verband houden met de gesignaleerde ontwikkelingen in het fysiotherapiegebruik. In deze gesprekken kwam naar voren dat de toename van het aantal verwijzingen mogelijk samenhangt met een

verandering in het verwijsbeleid van artsen. De indruk bestaat dat patiënten in een vroeger stadium van de klachten naar de fysiotherapeut worden verwezen. Een toenemende bekendheid van de artsen met de fysiotherapeutische behandelmogelijkheden is mogelijk de oorzaak van dit veranderend verwijsbeleid. De fysiotherapeuten menen dat de daling van het aantal zittingen per verwijzing zou kunnen samenhangen met deze veronderstelde neiging tot verwijzing in een vroeger stadium van de klachten. Bovendien zou de behandelrequentie kunnen zijn teruggebracht als gevolg van een veranderende taakopvatting van de fysiotherapeuten. Deze zou tegenwoordig meer worden gekenmerkt door bevordering van de zelfwerkzaamheid van de patiënten. Met betrekking tot de ontwikkeling van het fysiotherapiegebruik door verzekerden van 65 jaar en ouder werd gesuggereerd dat de afnemende groei van de laatste jaren mogelijk verband houdt met het bereiken van een redelijk en toereikend peil van fysiotherapeutische zorg voor ouderen.

Literatuur

1. Swinkels H. Trendcijfers Gezondheidsenquête 1981-1988. Maandbericht Gezondheidsstatistiek (CBS) 1989; 9: 5-19.
2. Post D. De vergrijzing en het ziekenfonds. Medisch Contact 1987; 42: 961-3.
3. Knols PAM. Fysiotherapiegebruik door ziekenfondsverzekerden, 1980-1989. Doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Limburg. Maastricht, 1990.
4. Soons TLJM. Fysiotherapie; modelmatig bekeken. In: Boerma WGM, Hingstman L (red). De eerste lijn onderzoek. Artikelen over onderzoek van de eerstelijns gezondheidszorg. Deventer: Van Loghum Slaterus, 1985.
5. Bouter LM, Dongen MCJM van. Epidemiologisch onderzoek. Opzet en interpretatie. Utrecht/Antwerpen: Bohn, Scheltema & Holkema, 1988.

De auteurs danken de Stichting Algemeen Ziekenfonds Noord-Limburg te Venlo voor het beschikbaar stellen van de gegevens.

Kwaliteit van zorg

Kwaliteitsbevordering in de opleiding tot revalidatiearts

De opleiding voor het specialisme revalidatiegeneeskunde wordt gekenmerkt door twee aspecten, die ieder voor zich extra aandacht vragen met het oog op het op peil houden van de kwaliteit van de opleiding.

In de eerste plaats kent het specialisme revalidatiegeneeskunde een nadrukkelijke spreiding over verschillende opleidingsinstituten. In de opleidingseisen staat, dat van de vier jaar durende opleiding tenminste één jaar de opleiding moet worden gevolgd in een klinisch revalidatiecentrum en bovendien tenminste één jaar op de revalidatieafdeling van een al-

Dr. A. H. J. Prevo

Over de basis cursus revalidatiegeneeskunde voor assistent-geneeskundigen en een enquête onder recent opgeleide revalidatieartsen, als uitingen van het streven naar bevordering van de kwaliteit van de opleiding. De schrijver is revalidatiearts in het revalidatiecentrum 'Heliomare' te Wijk aan Zee.

gemeen ziekenhuis. Aanvullende bepalingen houden in, dat de opleiding wordt gevolgd in revalidatieopleidingscircuits, bestaande uit een klinisch revalidatiecentrum, de revalidatieafdeling in een algemeen ziekenhuis, eventueel in een poliklinisch revalidatiecentrum, en dat er voorts voldoende aandacht aan de kinderrevalidatie wordt besteed.

De nadrukkelijke spreiding van de opleiding over verschillende instituten – die onderling duidelijk verschillen in werkwijzen vertonen – vereist een juiste afstemming tussen de betrokken instituten en hun opleiders. Dit